

ЗВАГЕЛЬСЬКИЙ В.Б.

ПРО СТАРОДАВНІ ПЕРЕПРАВИ СЕРЕДНЬОГО ПОСЕЙМЯ*

На основі топонімічних даних зроблено спробу локалізації стародавніх переправ на Середньому Сеймі.

Важливою інформацією про минулі часи є матеріали історичної географії, зокрема місця розташування стародавніх шляхів, бродів, поселень, місць торгів, перевалочних пунктів, кордонних застав. Дана розвідка є продовженням роботи щодо встановлення стародавніх комунікацій на Лівобережжі України, зокрема і у такому важливому і багатому на історичні події регіону, як Посеймя¹.

Локалізація древніх шляхів спирається на кілька чинників, головними з яких є: писемна інформація стародавніх документів, археологічні матеріали та топоніміка. Дуже рідко трапляється ситуація, коли всі три чинника збігаються. В даному регіоні це, наприклад, *Путивль*. Тут маємо чіткі дані давньоруських літописів та "*Слова о полку Ігоревім*"; археологічний об'єкт - городище Городок; більш пізні писемні документи, де зустрічається назва міста з відповідним, абсолютно прозорим коренем; розгалужену мережу доріг-"*путій*", що сходилися, перехрещувалися в районі Путивля. Але така ситуація зустрічається дуже рідко.

Слід мати на увазі, що до появи залізниць та автомобільного транспорту пересування здійснювалося одними і тими ж засобами - конем, волами, на возах, на саях, човнами по воді. А оскільки за останні тисячоліття в цій частині Європи природних катаклізмів не відбувалося, то можна стверджувати, що основні лінії доріг не змінилися. Тут, правда, треба враховувати, що русло Сейму постійно змінюється, меандрує, утворюючи численні заплави, рукави, стариці, глушиці, а отже змінюються і місця природних бродів. Втім, дороги виводили до конкретного місця, поселення, тобто вони були чітко зорієнтовані і при зникненні броду в одному місці відшукувався десь неподалік новий або влаштовувався перевоз-пором.

В тому, що переправи впродовж багатьох століть, а то й тисячоліть в основному знаходилися приблизно в одному районі, переконують місця розташування археологічних пам'яток. Яскравим прикладом може бути відомий Перевоз у Путивлі. Знаходячись у центрі міста, він і сьогодні виконує свою функцію, поєднуючи Путивль з протилежним берегом, де ще прослідковується рівчак Банного Рівця. Останній колись з'єднувався з притокою Сейму р.Ректа. Далі ж розташовується с.Скуносове, де виявлено кілька археологічних об'єктів різних культур, в тому числі і давньоруський. Симптоматично, що на путивльському боці Перевозу і берег, і дно буквально усяяні керамікою різних епох від неоліту до пізнього середньовіччя. Зустрічається кераміка і на протилежному березі.

Звагельський Віктор Борисович - старший науковий співробітник, доцент, провідний науковий співробітник Сумського державного університету

---

*Роботу здійснено в рамках виконання держбюджетної теми №108.01.04.09-11 "Комунікації Лівобережної України (з давнини до початку ХХ ст.)"

Це свідчить про наявність переправи і, ймовірно, порту, куди приставали човни впродовж дуже тривалого часу.

Середнє Посеймя має кілька особливостей, що наклали яскравий відбиток на всі аспекти життя регіону. Так, дуже важливим є те, що ця територія являє собою природну фізико-географічну межу між двома зонами - степу і лісу. На південний схід за Сулою, Пслем і особливо за Ворсклою окремими смугами пролягали степи, на північному заході починаються ліси. Отже, саме тут упродовж тисячоліть відбувалися постійні контакти між представниками двох різних систем господарювання: скотарями-кочовиками та осілим населенням - землеробами. Така ситуація зберігалася з часів неоліту до пізнього середньовіччя. Ці стосунки не завжди були антагоністичними - писемні, археологічні й етнографічні джерела свідчать і про торгівлю, і про шлюби, і про взаємне запозичення різноманітних технологій у ремеслах та сільському господарстві. Ці відносини відбилися й у мові. На індо-європейській мовній субстраті наклалися іранські, фіно-угорські, балтійські та тюрські елементи. Слов'янський же шар був настільки потужним, що його, можливо, теж слід розглядати як субстрат. Кожен народ у випадку відсутності двомовності або надавав нові назви, або, переосмислюючи, "підправляв" незрозуміле слово, пристосовуючи його під знайомий термін. Останнє, тобто контамінація, є найбільш поширеним явищем. Йдеться про невеликі географічні об'єкти - озера, болота, маленькі річки, пагорби, балки, урочища. Тепер дуже складно відшукати першооснову, первісне звучання і значення тієї чи іншої назви.

Ще однією особливістю є розташування власне русел річок - між Сеймом і верхів'ями Сули та середніми течіями Псла і Ворскли пролягає суходол, яким можна рухатися без перетинання великих річок до верхів'їв Сіверського Донця і далі на Дон та Волгу. Саме тут у часи Київської Русі проходив відрізок транс'європейської магістралі Київ-Булгар, відомий з давньоруських літописів під назвою Поле². Аналогічних доріг-суходолів на Лівобережжі Дніпра не існує, якщо не враховувати відомого Муравського шляху, що пролягав межиріччям басейнів Дніпра-Дону, фактично за околицями слов'янського світу.

І остання особливість цих земель полягає в тому, що тут не відбувалося такого масового переселення або дозаселення населення, як на інших землях Лівобережжя України. Цієї місцевості майже не торкнулася експансія Литви та Польши - вона ще й досі має багато стародавніх топонімів. Певні архаїчні риси зберігаються і в лексиці місцевого населення, особливо в районі Путивля-Рильська.

Через Середнє Посеймя проходила низка сухопутних і водних шляхів, що використовувалися з давніх часів. Це і згадуване нами Поле (пізніша назва - Бакаїв шлях, його відгалуження на Рильськ та Курськ - Свинна дорога), і дороги з Новгород-Сіверського на Путивль, і з Путивля на Курськ, і велика Лосицька з Північного Кавказу через Середню Ворсклу до Путивля³, і Велика Гонна Московська. Всі вони відомі під різними назвами з часів Київської Русі, а використовувалися, очевидно, з давнини. Надзвичайно важливе, а часто і головне значення мало пересування річками: зазвичай водою, а взимку - льодом.

До дромонімів регіону в першу чергу слід віднести іменники з коренями *гост-* (*гощ, гоща, гущ, густ, хуст*), тобто гість, купець, місце, пов'язане з

торгом, перевалочний пункт, місце зупинки каравану і т.інш., та з коренями *лаз-* (*лоз, лос, лас, лес*), тобто перелаз, брід, переправа. Також вживалися зрозумілі і сьогодні назви з коренями *ход-/хот-, пут-, біг-/бег-, тор-* та інш.

Назва головного у старі часи міста регіону *Путивль* прямо вказує на наявність дороги, шляху, магістралі й десятки разів згадується у писемних джерелах, починаючи з XII ст. Іменник *путь, путій* у XI-XII ст. часто вживався й у значенні “військовий похід”. Переважна більшість дослідників виводять назву міста або від антропоніма, імені якогось Путяті, Пустомисла, або від місцевого ручая Путивлька, який є настільки маленьким, що, без сумніву, його назва є вторинною⁴. З таким самим коренем існують ще кілька назв: дорога з Новгород-Сіверського на Путивль переходила Десну у с.*Путивськ* (Путимський/Путивльський, пізніше відомий під назвою Пирогівський, перевоз відомий з середини XVI ст.⁵); у самому Новгороді-Сіверському спуск до Десни теж зветься *Путивськ*.

Одна з давніх доріг з Новгород-Сіверського на Путивль проходила через Глухів, перетинаючи Клевень біля впадіння р.Мариця нижче с.Волокитино через “*Великий Клевенський перевіз*”. Тут у XVII ст. існувала путивльська застава, що у документах фігурує як “застава на Волокитиних Ростанях”⁶, тобто на роздоріжжі - місці, де розходяться, пересікаються шляхи.

Тепер зупинимось на одному з найбільш поширених дромонімів Середнього Лівобережжя Дніпра. Це іменники з коренем *-лоз/лаз*. Лексеми з цим коренем зустрічаються вже у найдавніших наших писемних пам’ятках і були поширеними на всьому слов’янському мовному середовищі. Означає дію - лізти, переповзати, тобто рухатися обережно, плавно, гнучко, повільно. Звідси і річкові кущі-*лози*, і, вірогідно, низовина, як правило біля води, - луг (давньоруське *лоуз*), і баня з драбиною - *лазня*, і навіть степовий удав - *полоз* і т.інш. Раніше іменник *лаз-перелаз* означав брід - місце, де річку “*лазили*”, переходили, на відміну від *первоза*, де її перетинали поромами.

Звичайно, що місцеве населення переважно користувалося човнами і мостами, а от непрошені гості, намагаючись напасти зненацька, проривалися, форсуючи річку бродом. Тому маємо численні свідчення XVI-XVII ст. про руйнування нашими предками своїх мостів на Ворсклі, а на Середньому Сеймі джерела фіксують більше десяти перелазів та перевозів за повної відсутності мостів.

Після активного освоєння цих земель, влаштування доріг з заставами, ямами, митницями, стаціонарними мостами, що відбувалося наприкінці XVII ст., перелази втрачають своє значення, а сам термін зазнає контамінації, переосмислюється і за логікою народної термінології часто перетворюється у більш знайомі і зрозумілі назви, переважно пов’язані з лісом, лозою, лисицею. Маємо десятки топонімів *ліскі, перелісок, залісся, лозище, лаські*.

Яскравий зразок народної номінації зустрічаємо біля с.Іоніно (Глухівський р-н Сумської обл.), де два поля називаються Велика Железівщина. Між ними проходить канава, колись наповнена водою. Зрозуміло, що кожне з цих полів відносно одне одного знаходилося *за лозом*. Легко моделюється схема - *залазом, залазовщина*, яка на російськомовному тлі перетворюється на *железовщину*, а потім вже українською звучить як місце, пов’язане з металом, залізом.

Майже тотожну картину спостерігаємо з назвою с.Залізняк (Краснопільський р-н Сумської обл.), що російською звучить Железняк. Тут навіть шукали залізо

або витлумачували назву як, мовляв, село, що знаходиться за лісом.

Отже виявити, де “за лісом” криється колишній *лаз*, - складне завдання. Тут знову-таки треба виходити з кількох аспектів.

Перше - звертати увагу на дійсну наявність або відсутність лісів. Виглядає дивним для цих земель, вкритих величезними лісовими масивами (а в давнину їх було значно більше), коли десь неподалік річки, оточеної тими самими лісами, раптом трапляється назва *лісок* або, що ще більш дивно, - *перелісок*.

Друге - треба враховувати топонімічний контекст: наявність десь поблизу синонімів або інших дромонімів.

Третє - географічні реалії: наявність бродів, мостів, доріг, стародавніх поселень.

І четверте - фонетичний аспект, коли для певної групи населення характерні діалектні особливості, зокрема фонетичні, які заважають точному звучанню терміна.

Наприклад, в окремих місцевостях Подесення, зокрема, на Новгород-Сіверщині, Кролевеччині, Глухівщині, Путивльщині і Конотопщині, спостерігається виразна зміна звука *о* на *у* навіть в однокладових словах, тобто під наголосом: *кінь/конь* - *кунь*, *міст/мост* - *муст*. Окрім цього, загальним для всього слов'янського мовного середовища є чергування приголосних *с/з/ж*, *х/г*, *ст/щ* і т.інш. Тому під час складання карт (і старих, і сучасних) і розмов з місцевими жителями при подальших записках можуть бути неточності. Це повною мірою є актуальним і для інших топонімів, зокрема і для дромонімів з коренем *гост-*, що теж часто перетворюються на *гусинців*, *гусятниць*, *гусок* і навіть *хусток*.

Отже, про так звані “*лозові*” топоніми, що дали назву великій дорозі і, на нашу думку, всьому великому регіону від Посейм'я до Середнього Подонцов'я, який колись називали *Лозьєм*. Звідси нижче, тобто південніше, назва відомого Залозного шляху (тут і далі, окрім широковідомих і офіційних назв, будемо спиратися на місцеві географічні терміни, мікротопоніми, зібрані і опубліковані Є.О.Черепановою в дуже цінній роботі⁷).

Лозицька (*Лозицька*) дорога з південного сходу виходила до Сейму у місці впадіння у нього р.Вир⁸. Околиця смт.Ворожба, що поруч, й нині у місцевих жителів зветься *Караван*, неподалік с.*Атинське* (дуже вірогідно - Гатинське - від гатити, гатка), частина якого зветься *Лісний* (*Лесной*) *Прогін*.

Далі шлях йшов через Дороголівський перевоз на Путивль, а його відгалуження - через Карижський перевоз (відомий з XVI ст.⁹) на Рильськ. Біля Карижу і нині існує болото *Гусинець*, а під Рильськом у XVII ст. була *Гостинна сотня*¹⁰.

Дороголів, *Драголів* (нині с.Волинцеве Путивльського р-ну Сумської обл.). Назва зустрічається з XVI ст.¹¹ Етимологія досить прозора, відповідає реаліям - дорога, що проходить через лив, ливи - низьке наводнене місце. Пойма Сейму з протоками, старицями, верхів'ями р.Горна сягає тут інколи 10 км. До річки, вірогідно існувало й інше розуміння назви - від дрігва, дрига - болото, низовина. Етимологічно обидва терміни (дорога та дрига) пов'язані.

Переправившись у Дороголіві через Сейм, знаходимо низку красномовних мікротопонімів: біля с.Линово - ліс *Вилазний* та поле *Заложино*; між сс.Линово та Бояро-*Лежачі* - торф'яне болото Перша *Лаза*, а на початку XX ст. тут був х.*Лозовий*; там само, але через Сейм, - с.Попово-*Лежачі*. Характерно, що в с.Линово пам'ятають дорогу *Золота Канава*, а навпроти,

через Сейм, у с.Рижівка протікає невеличка річка Золота Струя, притока Сейму.

На самому Сеймі існували ще кілька переправ: Мокошевичі (Мокшевицький, Мокошевицький перевоз), На Розсохах, Зимов'є, Білі Береги, Пневицька, Кориж, Бунякинська, що згадуються з 1571 р. - всі вони досить надійно локалізовані¹². Переправи Пневицьк та Кориж функціонували досить активно і пізніше - їх часто використовували для транспортування "заповідних" товарів¹³.

Існували ще переправи біля Нових Млинів та Любитового (згадуються з середини XVII ст.¹⁴), біля с.Камінь (згадується під 1669 р.) та с.Мутин (Мутинський перелаз згадується під 1648 р.)¹⁵.

Права притока Сейму р.Клевень з притоками зберігає велику кількість дромонімів. Біля самих верхів є с.*Ходуня*, неподалік - с.*Сопич*, поруч з яким - болото *Станова Лоза*, у с.*Лужки* - балка *Ходуня*, біля с.*Ястребщина* - дорога *Залозний Шлях* і болото *Лози*, неподалік - с.*Бігоща (Бегоща)*, біля с.*Студенок* - ліс *Обхожа*, північніше Глухова біля с.*Береза* - низовина *Лозки* та біля с.*Годуновка* - поле *Лозки*, у с.*Полошки* частина села має назву *Лози*, поруч с.*Обложки* є ліс *Полоски*, біля с.*Некрасове* - пасовище *Пристань*, біля с.*Іоніно* - поле *Мала Железовщина* і урочище *Велика Железовщина*, неподалік, біля с.*Сваркове*, - низина *Постовна* і поруч, у с.*Черлене*, - поле *Перехресне*, біля с.*Уздиця* - ліс *Лоза* і поле *Залозовщина*, біля с.*Вікторове* - *Пристань*, біля с.*Баничи* - ліс *Лазина*, неподалік - с.*Ходіно*, між сс.*Вегерівка* і *Котово*, - урочище *Попов Ложок*.

Тепер розглянемо праву притоку Клевені р.*Воргол*ку, яка, власне, складається з трьох частин: від с.*Ярославець* до с.*Зазірки* - р.*Медведка*, від *Зазірок* до с.*Воргол* - р.*Воргол*ка, від *Воргола* до с.*Литвиновичі* - р.*Стрижень*. Верхів'я *Медведки* між сс.*Тулиголово* та *Ярославець* знаходяться в низині, звідки бере початок і р.*Реть* (басейн *Десни*). Околиця с.*Тулиголово* зветься *Самобродівський Шлях*, біля с.*Ярославець* - ліс *Переїзний*, біля с.*Зазірки* - ліс *Переліски (Перелескі)*.

Біля деревні *Стрельники* був перелаз через Клевень, що згадується у документах, датованих травнем 1631 р.¹⁶

Неподалік впадіння р.*Стрижень* у Клевень інший рукав Клевені - р.*Звань* (стара назва - р.*Земань*) впадає у Сейм. Тут існував вже згаданий перевоз *Зимов'є*. Дуже вірогідно, що ця назва походить від іменника зима: назви переправ, що переважно функціонували взимку, називалися зимники. Вище по Сейму від цього перевозу на 5 км, біля с.*Красне* теж існував відомий з XVI ст. перевоз *Білі Береги* - назва одноіменного хутора фіксувалася ще на початку XX ст. Нині невеличке озеро на протилежному березі у луці Сейму має назву *Перетор*, тобто перехід через тор - дорогу.

Тепер перейдемо на протилежний, лівий берег Сейму.

Ліва притока Сейму р.*Снагость* - від індоєвропейського (навіть - індоіранського) *сна* - текти, пливти та *-гост*, тобто місце, де дорога-гостинець перетинала річку.

Притока *Снагості* р.*Водолага* - зовсім прозорий слов'янський дромонім, майже синонімічний попередньому, - місце, де через воду перелазили, тобто переправлялися бродом.

Інша притока *Снагості*, що тече поруч, - р.*Мужиця* (сучасний варіант - *Мужева*, стара назва, зафіксована з XVI ст., - *Межева, Межевская* струга),

що означає - межа, кордон, границя певної території.

При впадінні Снагості у Сейм, біля р.Реут існував *Гусин* брід (згадується у 1487 р.¹⁷). Тут же існував відомий з XVI ст. Пневицький перевоз. Назва останнього досить темна (поруч, на правому березі Сейму, підвищення - гора Кеневицька).

Верхів'я Снагості з притоками зовсім близько підходять до верхів'їв правих притоків Псла - тут знаходиться найбільш вузький прохід між басейнами Сейму та Псла - суходол-вододіл, яким пролягав уже згадуваний давній шлях Поле або Бакаїв шлях. Це і обумовило наявність гнізда характерних назв-дромонімів: Снагость, Водолага, Мужиця. Тут же, якщо рухатися з півночі або з північного сходу, починалися землі власне Русі, Русі малої.

Конотоп - конотопами в давнину називали проторені шляхи, від - *коть/кінь* та *-топ* - топати, рухатися, стучати. Дромонім зовсім прозорий, дуже вірогідно, давнього слов'янського походження, принаймні часів Київської Русі. На території міста виявлено кілька археологічних об'єктів, у тому числі два давньоруські городища. Розташований Конотоп на р.Єзуч, в яку впадала р.*Конотоп* (*Конотопи*).

Під Конотопом, біля с.Соснівка на р.Куколка у XVII ст. існувало урочище *Перелазка*. Неподалік - с.*Торговиця* (волесть Торговиця відома з XV ст.). Ця місцевість теж є найбільш вузьким місцем, суходолом-межиріччям басейнів Сейму-Сули - верхів'я їхніх притоків (рр.Куколка та Ромен) починаються в одній низовині, де знаходиться низка археологічних пам'яток різних культур і, зокрема, городище давньоруського города Глібль (Глебль). Неподалік - вже згадуваний вище х.*Путивець*.

Поруч з с.Вязове - урочища *Мостище*, *Лескове болото*, *Розпуття*, ближче до с.Бочечки - *Лозово* та *Лозівка*. На околиці с.Гирявка (нині с.Шевченкове Конотопського р-ну Сумської обл.) був х.*Путивськ* (*Путивський*); у с.Бочечки (Конотопський р-н) є *Путянські* шлях та ліс. Неподалік знаходиться давньоруське городище Кросна з великим селищем. (До річчя, назви сс.Вязове і Дубов'язівка вірогідно походять не від дерев, а від гідроніма Єзуч, що в свою чергу походить від *єзів* - загородок на річці для ловлі риби.)

Якась частина назв може не бути дромонімами - дійсно, десь невеличка роцца, колок на острівці посеред озера чи болота може отримати назву лісок (від - *ліс*), або заплава уся може бути вкрита лозами, кущами, а на береговому підвищенні рости великий дубовий або сосновий бір. Певний відсоток назв може бути занесеним переселенцями з іншої території і не відповідати місцевим природним особливостям. Але коли термін непоодинокий, а є частиною цілого комплексу, де наявні і синоніми та інші дромоніми з різними коренями, коли всі вони прив'язані до географічних реалій (річок, боліт, природніх бродів), то така ситуація переконає. Наприклад, маємо на досить локальній території рр.Снагость, Водолага, Мужеця, неподалік - Гусин брід (колишній Пневицький перевоз). Всі вони знаходяться на трасі великої магістралі - Поля.

Отже, можемо дійти висновку, що Середнє Посейм'я зберігає велику кількість топонімів, пов'язаних із шляхами. Більшість з них використовувалася з давніх, ще дослов'янських часів. Переважна кількість назв дійшла до нас зі слов'янськими назвами або у первинній формі, або діставши цю форму внаслідок кількоступеневої контамінації іншомовних лексем. В даному ж

випадку важливо те, що така концентрація достатньо точно локалізованих дромонімів відкриває реальну можливість нанесення на карту старих водних і сухопутних шляхів.

Останнє - тема подальших досліджень.

---

¹Попередні публ. див.: Звагельський В.Б. Стародані переправи Середнього Сейму // Сумська старовина. - №№III-IV. - 1998. - С.49-51; *Він же*. Про стародавні шляхи Середнього Посейм'я // Путивльський краєзнавчий збірник. - Вип.1. - Суми, 2004. - С.18-25.

²*Він же*. До питання локалізації "Поля" південно-східної Русі за письмовими джерелами // Проблеми ранньослов'янської і давньоруської археології Посейм'я. Мат. наук. конф. - Білопілля, 1995. - С.52-55.

³*Він же*. Лоцицька дорога // Сумська старовина. - №№V-VI. - 1999. - С.37-53.

⁴*Нерозник В.П.* Названия древнерусских городов. - М., 1983. - С.144-145; [*Черепанова А.П.*] Путивль // Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі. - К., 1985. - С.112.

⁵*Русина О.* Грамоти Новгород-Сіверському Спасо-Преображенському монастирю (у копіях севського походження) // Український археографічний щорічник. - К., 1993. - Вип.2. - С.144.

⁶*Кулаковський П.* Чернігово-Сіверщина у складі Речі Посполитої (1618-1648). - К., 2006. - С.45.

⁷*Черепанова Е.А.* Микротопонимия Черниговско-Сумского Полесья. - Сумы, 1984.

⁸*Беляев И.* О сторожевой, станичной и полевой службе на польской Украине Московского государства, до царя Алексея Михайловича // Чтения в Императорском обществе истории и древностей российских при Московском университете. - М., 1846. - №4. - С.57. Источники: С.18, 20; *Звагельський В.Б.* Лоцицька дорога. - С.43.

⁹*Звагельський В.Б.* Стародані переправи Середнього Сейму. - С.50.

¹⁰*Слюсарский А.Г.* Социально-экономическое развитие Слобожанщины. XVII-XVIII вв. - Харьков, 1964. - С.142.

¹¹*Беляев И.* Указ. соч. - С.21.

¹²*Звагельський В.Б.* Стародані переправи Середнього Сейму. - С.49-51.

¹³Воссоединение Украины с Россией. Документы и материалы в трех томах. Том I. 1620-1647 годы. - М., 1953. - С.17-18.

¹⁴*Кулаковський П.* Вказ. праця. - С.25.

¹⁵Там само. - С.24.

¹⁶Там само. - С.45.

¹⁷*Яценко А.И.* Микротопонимы Посемья, образованные от терминов антропогенного ландшафта // Вопросы географии. Сборник 110. Топонимика на службе географии. - М., 1979. - С.63.

Звагельський В.Б.

О старых переправах Среднего Посейм'я

На основе топонимических данных сделана попытка локализации древних переправ на Среднем Сейме.

Zvagelski V.B.

About the old ferriages of Middle Sejm

On the basis of toponymy datum the attempt of localization of ancient ferriages on Middle Sejm was made.

Отримано 4.06.2008